

Kohtuasi C-117/20**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

3. märts 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Cour d'appel de Bruxelles (Brüsseli apellatsioonikohus, Belgia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

19. veebruar 2020

Apellant:

bpost SA

Vastustaja:

Autorité belge de la concurrence

Menetluses osalesid:

Publmail SA

Euroopa Komisjon

1. Vaidluse ese ja andmed

- 1 Belgias on bpost turgu valitsev postiteenuste osutaja, kelle ülesanne on sisuliselt postisaadetiste edastamine, mis hõlmab konkreetselt postisaadetiste kogumist, sorteerimist, vedu ja saajale kättetoimetamist.
- 2 Postisaadetiste edastamise teenust ei paku bpost mitte üksnes üldsusele, vaid ka kahele eri kliendikategooriale, nimelt partiisaadetiste saatjatele (edaspidi „saatjad“) ja vahendajatele.
- 3 Saatjad on postisaadetiste edastamise teenuse lõpptarbijad. Nemad määravad kindlaks saadetava sõnumi ja paluvad edasi toimetada postisaadetisi. Vahendajad osutavad saatjatele omakorda postisaadetiste edastamisele eelnevaid teenuseid. Need teenused võivad hõlmata postisaadetise ettevalmistamist enne selle

üleandmist bpostile (sorteerimine, trükkimine, ümbrikusse panemine, etikettimine, adresseerimine ja margistamine) ja postisaadetiste üleandmist ennast (kogumine saatjate käest, postisaadetiste koondamine ja postikottidesse pakendamine, vedu ja üleandmine postiettevõtja määratud kohas).

- 4 Bpost rakendab erinevaid tasusid, sealhulgas lepingulisi tasusid, mis on eritasud, võrreldes üldsusele kehtivate tavatasudega. Eritasude alus on bposti ja asjaomase kliendi vaheline leping, milles võidakse ette näha allahindlusi teatud klientidele, kes tekitavad ettevõtjale teatud kindlal määral käivet. Kõige sagedamini lepitakse kokku koguselises allahindluses, mis arvutatakse postisaadetiste koguse põhjal arvestusperioodi jooksul, ja tegevusallahindluses, mida kasutatakse teatud ettevalmistustoimingute eest sisuliselt tasuna selle eest, et bpost hoidis ise kulusid kokku.
- 5 2010. aasta osas teavitas bpost Institut belge des services postaux et des télécommunications'i (Belgia posti- ja telekommunikatsiooniamet, edaspidi „IBPT“) allahindluste süsteemi muudatusest seoses adresseeritud reklaamposti ja administratiivsaadetiste edastamisteenuse lepinguliste tasudega. Need saadetised moodustavad 20% bposti käibest postisektoris.
- 6 Uus allahindluste süsteem sisaldab kogulist allahindlust, mis arvutatakse vastavalt üleantud saadetiste kogusele ja mida kohaldatakse nii saatjate kui ka vahendajate suhtes. Siiski ei arvestata vahendajatele tehtavat allahindlust mitte nende saadetiste koguhulga järgi, mille vahendaja kogub kõigilt saatjatelt, kellele ta teenuseid osutab, vaid vahendaja iga kliendi saadetiste hulga järgi eraldi (edaspidi „saatjapõhine koguseline allahindlus“).
- 7 IBPT on riigisisene postiteenuste sektorit reguleeriv asutus vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. detsembri 1997. aasta direktiivile 97/67/EÜ ühenduse postiteenuste siseturu arengut ja teenuse kvaliteedi parandamist käsitlevate ühiseeskirjade kohta (edaspidi „direktiiv 97/67“).
- 8 IBPT mõistis 20. juuli 2011. aasta otsusega bpostilt välja 2,3 miljoni euro suuruse trahvi diskrimineerimise eest tema tasude kindlaksmääramise süsteemis, eriti valikulise allahindluse eest, millega koheldakse saatjaid ja vahendajaid põhjendamatult erinevalt.
- 9 Cour d'appel de Bruxelles (Brüsseli apellatsioonikohus, Belgia), [XXX] (edaspidi „apellatsioonikohus“), kellele esitati selle otsuse tühistamise nõue, esitas seoses sellega Euroopa Liidu Kohtule eelotsusetaotluse direktiivi 97/67 tõlgendamise kohta.
- 10 11. veebruari 2015. aasta kohtuotsuses bpost (C-340/13, EU:C:2015:77) leidis Euroopa Kohus, et saatjapõhise koguselise allahindluse süsteemiga taotletava eesmärgi – mis on nõudluse suurendamine postiteenuste sektoris – seisukohalt ei ole saatjad ja vahendajad sarnases olukorras, kuna sellise süsteemi mõju võib ärgitada üksnes saatjaid suurendama bpostile antavate saadetiste kogust ja järelikult ka selle postiettevõtja käivet. Järelikult ei ole nende kahe kategooria

klientide erinev kohtlemine, mis tuleneb saatjapõhise koguselise allahindluse süsteemi kohaldamisest, direktiivi 97/67 artikliga 12 keelatud diskrimineerimine.

- 11 Niisiis vastas Euroopa Kohus esitatud küsimusele, et direktiivi 97/67 artiklis 12 ette nähtud postitasude mittediskrimineerivuse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et selline saatjapõhine koguselise allahindluse süsteem, nagu on vaidluse all põhikohtuasjas, ei ole sellega vastuolus.
- 12 10. märtsi 2016. aasta otsusega tühistas apellatsioonikohus IBPT otsuse (esimene menetlus).
- 13 Vahepeal oli Autorité belge de la concurrence (endine Conseil de la concurrence) (Belgia konkurentsiamet) 10. detsembri 2012. aasta otsuses (edaspidi „vaidlustatud otsus“) leidnud, et erinev kohtlemine koguseliste allahindlusi tehes ei ole selle mõiste kitsas tähenduses diskrimineerimine, kuid kujutab endast kuritarvitust, seades vahendajad bpostiga võrreldes ebasoodsamasse konkurentsiolukorda, kuna kasutatav süsteem mõjutab olulisi kliente sõlmima lepingud otse bpostiga.
- 14 Belgia konkurentsiamet tuvastas, et oma uue tasude kindlaksmääramise süsteemi kasutuselevõtu ja rakendamise tulemusel alates 2010. aasta jaanuarist kuni 2011. aasta juulini on bpost turgu valitsevat seisundit kuritarvitanud ning seega rikkunud 15. septembri 2006. aasta majandusliku konkurentsi kaitse seaduse (loi sur la protection de la concurrence économique) artiklit 3 ja ELTL artiklit 102, ning määras selle eest bpostile trahvi, mille suuruseks määrati IBPT poolt juba varem määratud trahvi arvesse võttes 37 399 786,00 eurot.
- 15 9. jaanuaril 2013 kaebas bpost selle otsuse apellatsioonikohtusse edasi, paludes selle otsuse tühistada (teine menetlus).
- 16 10. novembri 2016. aasta otsusega leidis apellatsioonikohus, et bpostil on õigus tugineda *ne bis in idem*'i põhimõttele, kuna 10. märtsi 2016. aasta kohtuotsusega lahendati lõplikult vaidlus menetluse üle, mille IBPT oli algatanud bposti vastu seoses tegudega, mis on ilmselgelt samad, mida käsitleti Belgia konkurentsiameti menetluses ja otsuses (bposti lepinguliste tasude kindlaksmääramise saatjapõhine mudel 2010. aastaks). Kuna Belgia konkurentsiameti algatatud menetlus oli seetõttu muutunud vastuvõetamatuks, tühistas apellatsioonikohus vaidlustatud otsuse.
- 17 22. novembri 2018. aasta kohtuotsusega tühistas Cour de cassation (Belgia kassatsioonikohus) apellatsioonikohtu otsuse ning saatis kohtuotsuse apellatsioonikohtu uuele koosseisule tagasi. Cour de cassation (Belgia kassatsioonikohus) leidis, et harta artikkel 50 ei takista mitme samadel asjaoludel põhineva kriminaalmenetluse kumuleerumist, isegi kui ühes neist on tehtud lõplik õigeksmõistev otsus, kui nende menetlustega taotletakse harta artikli 52 lõike 1 ning proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt üldhuvieesmärgi saavutamiseks üksteist täiendavaid eesmärke ning need puudutavad sama rikkumise eri aspekte.

- 18 Menetluses kutsuti kolmanda isikuna osalema vahendajast ettevõtja Publimail, et tehtav kohtuotsus oleks talle siduv.
- 19 Euroopa Komisjon osales menetluses kui *amicus curiae*.

2. Asjassepuutuvad õigusnormid

Liidu õigusnormid

Euroopa Liidu põhiõiguste harta

- 20 Artiklis 16 on sätestatud:

„Ettevõtlusvabadus

Ettevõtlusvabadust tunnustatakse liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavade kohaselt.“

- 21 Artikkel 50 on sõnastatud järgmiselt:

„Mitmekordse kohtumõistmise ja karistamise keeld

Kedagi ei tohi uuesti kohtu alla anda ega karistada kuriteo eest, milles ta on liidu territooriumil seaduse järgi juba lõplikult õigeks või süüdi mõistetud.“

- 22 Artikkel 52 on sõnastatud järgmiselt:

„Õiguste ja põhimõtete ulatus ja tõlgendamine

1. Hartaga tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamist tohib piirata ainult seadusega ning arvestades nimetatud õiguste ja vabaduste olemust. Proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt võib piiranguid seada üksnes juhul, kui need on vajalikud ning vastavad tegelikult liidu poolt tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või kui on vaja kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi.

[...]

ELTL

- 23 Artiklis 102 on sätestatud:

„Siseturus või selle olulises osas turgu valitseva seisundi kuritarvitamine ühe või mitme ettevõtja poolt on keelatud kui siseturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see võib mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust.

Sellised kuritarvitused võivad seisneda iseäranis:

[...]

c) erinevate tingimuste rakendamises võrdväärsete tehingute puhul, pannes kaubanduspartnerid sellega ebasoodsasse konkurentsiolukorda;

[...]“.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. detsembri 1997. aasta direktiiv 97/67/EÜ ühenduse postiteenuste siseturu arengut ja teenuse kvaliteedi parandamist käsitlevate ühiseeskirjade kohta

24 Artiklis 12 on sätestatud:

„Liikmesriigid võtavad meetmeid tagamaks, et kõigi universaalteenuse alla kuuluvate teenuste tasude puhul peetakse kinni järgmistest põhimõtetest:

[...]

- tasud on läbipaistvad ja mittediskrimineerivad;
- kui universaalteenuse osutajad kohaldavad eritasusid näiteks ettevõtjate, massposti saatjate või eri kasutajatelt saadud posti koondajate suhtes, peavad nad järgima läbipaistvuse ja mittediskrimineerimise põhimõtteid nii tasude kui nendega seotud tingimuste osas. Tasusid koos nendega seotud tingimustega kohaldatakse võrdselt nii erinevate kolmandate isikute kui kolmandate isikute ja samaväärseid teenuseid pakkuvate universaalteenuse osutajate vahel. Kõik sellised tasud on kättesaadavad samuti kasutajatele, eelkõige üksikasutajatele ning väikese ja keskmise suurusega ettevõtjatele, kes postitavad sarnaste tingimuste kohaselt.“

Belgia õigus

- 25 Direktiivi 97/67 artikkel 12 võeti direktiiviga 2002/39 muudetud kujul Belgia õiguskorda üle teatavaid riigi osalusega äriühinguid reformiva 21. märtsi 1991. aasta seaduse (loi portant réforme de certaines entreprises publiques économiques) artikliga 144ter.
- 26 Majandusliku konkurentsi kaitse seaduse (mis kooskõlastati 15. septembril 2006 (loi sur la protection de la concurrence économique)) artiklis 3 on ELTL artikliga 102 analoogilised sätted.

3. Poolte seisukohad

Bpost

- 27 Vaidlustatud otsusega rikutakse *ne bis in idem*'i põhimõtet.

- 28 Käesoleval juhul oli nii IBPT kui ka Belgia konkurentsiameti menetlus olemuselt kriminaalmenetlus ja otsus puudutab samu tegusid, mille kohta IBPT tegi oma 20. juuli 2011. aasta otsuse (mille apellatsioonikohus 10. märtsi 2016. aasta kohtuotsusega lõplikult tühistas).
- 29 Peale selle ei ole täidetud ranged tingimused, mis on kriminaalmenetluste ja -karistuste kumuleerimise keelust erandi tegemiseks nõutavad. IBPT ja Belgia konkurentsiameti menetluste vahel puudub nimelt „piisavalt tihe sisuline ja ajaline seos“.

Belgia konkurentsiamet

- 30 Vaidlustatud otsusega *ne bis in idem*'i põhimõtet ei rikuta.
- 31 Kuna Euroopa Kohtu praktika varieerub olenevalt sellest, kas see puudutab konkurentsioigust või mitte, on käesoleval juhul asjakohane konkurentsioiguse alane kohtupraktika (eriti 14. veebruari 2012. aasta kohtuotsus Toshiba Corporation jt, C-17/10, EU:C:2012:72); *idem factum*'i (õiguslikus mõttes *idem factum*'i) määramiseks on seal ette nähtud „kaitstava õigushüve“ kriteerium.
- 32 See, et Euroopa Kohtu praktika varieerub olenevalt sellest, kas kohtuasi kuulub konkurentsioiguse valdkonda või mitte, on piisavalt põhjendatud, kui võtta arvesse konkurentsioiguse eripära.
- 33 IBPT ja Belgia konkurentsiameti menetlustega taotletakse üldhuvieesmärgi saavutamiseks üksteist täiendavaid eesmärgi, mis puudutavad – kui see on asjakohane – sama õigusrikkumise eri aspekte (või teisisõnu kaitsevad eri õigushüvesid).
- 34 Lõpetuseks toetab Belgia konkurentsiamet komisjoni kahe küsimuse suhtes, mida komisjon palub Euroopa Kohtule esitada.

Euroopa Komisjon

- 35 Komisjon osaleb menetluses kui *amicus curiae*, et kaitsta ühenduse avalikku huvi, mis käesoleval juhul seisneb olukorra vältimises, kus otsus läheks vastuollu Toshiba kohtupraktika ning seal sõnastatud kaitstava õigushüve samasuse kriteeriumiga, mis on konkurentsivaldkonnas endiselt oluline.
- 36 Komisjon kahtleb, kas on asjakohane, et Cour de cassation (Belgia kassatsioonikohus) viitab üksnes 20. märtsi 2018. aasta kohtuotsustele Menci (C-524/15, EU:C:2018:197), Garlsson Real Estate jt (C-537/16, EU:C:2018:193) ning Di Puma ja Zecca (C-596/16 ja C-597/16, EU:C:2018:192). Need kolm kohtuotsust ei puuduta konkurentsioigust, ent käesolev kohtuasi kuulub sellesse valdkonda. Lisaks käsitletakse neis kolmes kohtuotsuses käesolevast juhtumist väga erinevaid olukordi, kuna need puudutavad topeltmenetlusi ja -karistusi seoses sama õigusrikkumisega, mida on liikmesriigi õiguses kahel korral

kvalifitseeritud ja mille eest on määratud kaks karistust: üks kord halduslikus (kuid sisuliselt kriminaalõiguslikus) ja teine kord kriminaalkorras.

- 37 Praegusel juhul on bposti suhtes seoses kahe eri õigusrikkumisega algatatud kaks sõltumatut menetlust, mis põhinevad eri õigusnormidel ja millega taotletakse üksteist täiendavaid eri üldhuvieesmärke:
- ühe on algatanud IBPT seoses kohaldatavate valdkondlike õigusnormide, täpsemalt Belgia 21. märtsi 1991. aasta seaduse artiklis 144ter nimetatud diskrimineerimiskeelu ja läbipaistvuskohustuse rikkumisega (esimene menetlus);
 - teise on algatanud Belgia konkurentsiamet seoses Euroopa Liidu ja Belgia konkurentsiniormide rikkumisega, täpsemalt ELTL artiklis 102 ja Belgia 15. septembri 2006. aasta majandusliku konkurentsi kaitse seaduse artiklis 3 ette nähtud turgu valitseva seisundi kuritarvitamise keelu rikkumisega (teine menetlus).
- 38 Seda, kas käesoleval juhul võib tegemist olla *ne bis in idem*'i põhimõtte rikkumisega, tuleb komisjoni arvates analüüsida, võttes arvesse kriteeriume, mille Euroopa Kohus on sõnastanud konkurentsi valdkonnas. Niisiis tuleks arvesse võtta asjaolu, et kumbki ametiasutus on kohaldanud eri õigusnorme, mis käsitlevad nii eri õigushüvesid kui ka eri õigusrikkumisi.
- 39 Viimaks peab komisjon vajalikuks täpsustada, et siin ei ole kõne all mitte erand põhimõttest (harta artikkel 52), vaid põhimõtte ise (harta artikkel 50), kuna tegemist ei ole õiguslikus mõttes *idem factum*'iga 14. veebruari 2012. aasta kohtuotsuse Toshiba Corporation jt (C-17/10, EU:C:2012:72) tähenduses.
- 40 Komisjon rõhutab, et kui ei võeta arvesse iga asjassepuutuva õigusvaldkonnaga kaitstavat õigushüvet, tekib oht vähendada märkimisväärselt või lausa olematuseni konkurentsioiguse kohaldamisala, kuna sellel on valdkondlike õigusnormidega võrreldes horisontaalne mõõde. Kui esineb kattuvus ja kõigepealt kohaldatakse valdkondlike õigusnorme, tekib oht, et konkurentsioigus kaotab soovitava toime.
- 41 Võib juhtuda, et sama ettevõtja rikub oma tegevusega ühtaegu nii konkurentsioigust kui ka valdkondlike õigusnorme. Kui rikutud on eri õigusnorme, mida kaitsevad eri ametiasutused eri menetlustega, on nende õigusnormide tegelikuks kohaldamiseks tingimata vaja arvesse võtta eri õigushüvesid, mida nendega kaitstakse. See on *ne bis in idem*'i põhimõtte kohaldamiseks vajalik tingimus, mis on sõnastatud 14. veebruari 2012. aasta kohtuotsuses Toshiba Corporation jt (C-17/10, EU:C:2012:72).
- 42 See on äärmiselt tähtis, vältimaks olukorda, kus ettevõtja, kelle suhtes on algatatud menetlus väga spetsiifilise eesmärgiga valdkondlike õigusnormide alusel, saaks *ne bis in idem*'i põhimõttele tuginedes hoida kõrvale konkurentsioiguse kohaldamisest, kuigi viimasel on valdkondlike õigusnormide

omast eraldiseisev eesmärk. Selle tagajärjel jääks vaba konkurentsi tõkked kõrvaldamata ja karistamata.

43 Komisjon palub esitada Euroopa Kohtule kaks küsimust.

4. **Apellatsioonikohtu hinnang:**

44 Apellatsioonikohus piiritleb kõigepealt kaht kõnealust menetlust.

45 Esimest menetlust alustati peamiselt teatavaid riigi osalusega äriühinguid reformiva 21. märtsi 1991. aasta seaduse (loi portant réforme de certaines entreprises publiques économiques) artikli 144ter alusel, mille eesmärk oli kehtestada universaalse postiteenuse osutajatele tasude kindlaksmääramise süsteemi vastuvõtmisel ja rakendamisel teatav läbipaistvuskohustus ja diskrimineerimiskeeld, mille mõte oli tagada postisektori liberaliseerimine.

46 Tunnustades küll konkurentsiõiguse kohaldamist postisektoris ning viidates selles küsimuses suuresti komisjoni seisukohale, teatas IBPT sõnaselgelt, et tema ei hinda bposti tegevuse vastavust Belgia või Euroopa Liidu konkurentsieeskirjadele, loobudes muu hulgas oma pädevusest konkurentsieeskirjade kohaldamisel, kuna neil eeskirjadel on teine eesmärk. IBPT teatas, et tema menetluse kulg ei „piiranud konkurentsieeskirjade kohaldamist pädevate asutuste poolt“.

47 Teises menetluses ei karistanud Belgia konkurentsiamet bposti läbipaistvuse puudumise või diskrimineerimise eest. Ta kohaldas Belgia ja Euroopa Liidu konkurentsiõigust, et karistada bposti konkurentsivastase tegevuse eest, täpsemalt tegevuse eest, mis võib esiteks avaldada vahendajatele ja bposti potentsiaalsetele konkurentidele „väljatõrjuvat mõju“ ning teiseks „bposti suurimatele klientidele lojaalsust tekitavat mõju“ ja niiviisi „suurendada posti edastamise sektoris tugevama asumise tõkkeid“.

48 Järgmiseks analüüsib apellatsioonikohus kahe kohaldatud õigusnormistiku eesmärgid ning jõuab järeldusele, et vastupidi bposti väidetule ei ole neil õigusnormidel „täpselt sama eesmärk, nimelt vaba ja ausa konkurentsi kaitsmine postiturul“. Kahe õigusnormistiku vahelistest seostest, mida bpost esile tõstab, ei piisa, järeldamaks, et neil on lihtsalt sama eesmärk.

49 Ei ole vaidlust, et (Euroopa) konkurentsiõigusel on horisontaalne mõõde, kuna sellega püütakse hoida ära konkurentsi moonutamist kogu siseturul. See siseturg jaguneb mitmeks turuks, mis alluvad küll konkurentsiõigusele, kuid ka erinormidele, mille eesmärk ei ole hoida alal vaba ja moonutamata konkurentsi või igatahes mitte ainult see.

50 Belgia õigusse 21. märtsi 1991. aasta seadusega – mida kohaldas IBPT esimeses menetluses – üle võetud direktiivi 97/67 eesmärgid ei taandu vaba ja moonutamata konkurentsi säilitamisele postiturul.

- 51 Seejärel analüüsib apellatsioonikohus *ne bis in idem*'i põhimõtte kohaldamistingimusi. Et teha kindlaks, kas käesoleval juhul on tegemist *ne bis in idem*'i põhimõtte rikkumisega, tuleks seega põhimõtteliselt arvesse võtta asjaolu, et esimese ja teise menetluse aluseks on eri õigusnormid, mille eesmärk on kaitsta eri õigushüvesid: üks eesmärk on tagada postisektori liberaliseerimine läbipaistvuskohustuse ja diskrimineerimiskeelu kehtestamise teel (esimene menetlus) ja teine eesmärk on tagada vaba konkurents siseturul, keelates turgu valitseva seisundi kuritarvitamise (teine menetlus).
- 52 See kaitstava õigushüve samasuse tingimus sõnastati kohtuotsuses Aalborg Portland ning seda kinnitas Euroopa Kohus sõnaselgelt 14. veebruari 2012. aasta kohtuotsuses Toshiba Corporation jt (C-17/10, EU:C:2012:72) ja Üldkohus 26. oktoobri 2017. aasta kohtuotsuses Marine Harvest vs. komisjon (T-704/14, EU:T:2017:753).
- 53 Kaitstava õigushüve samasuse tingimuse tähtsus ilmneb eelkõige kohtuasjades, mis puudutavad mõne liikmesriigi konkurentsiasutuste ja komisjoni määratud sanktsioonide kumuleerumist. Euroopa Kohus sõnastas selle tingimuse ja on seda kohaldanud konkurentsiasjades, kuid mitte teistes õigusvaldkondades.
- 54 14. veebruari 2012. aasta kohtuotsuses Toshiba Corporation jt (C-17/10, EU:C:2012:72) ei järginud Euroopa Kohus kohtujurist Kokotti ettepanekut, kus viimane soovitas sõnaselgelt loobuda selle tingimuse kohaldamisest konkurentsioiguses.
- 55 Oma ettepanekus möönis kohtujurist siiski sõnaselgelt, et „[s]eni on liidu kohtud konkurentsioiguse kohastes menetlustes lähtunud sellest, et *ne bis in idem* põhimõtte kohaldamine sõltub kolme tingimuse samaaegsest täitmisest, milleks on faktiliste asjaolude, rikkumise toimepannud isiku ja kaitstava õigushüve samasus“, et „[n]e bis in idem põhimõte keelab ühte ja sama isikut karistada rohkem kui ühe korra sama õigusvastase teo eest sama õigushüve kaitsmiseks“ ning et „[k]asutades viimast kriteeriumi, on Euroopa Kohus lükanud kartelli juhtumitel tagasi mitmekordse karistamise keelu liidu suhetes kolmandate riikidega.“ (kohtujurist Kokotti ettepanek kohtuasjas Toshiba Corporation jt, C-17/10, EU:C:2011:552).
- 56 Ta leidis siiski, et Euroopa Kohus peaks oma kohtupraktikat ühtlustama ja loobuma kaitstava õigushüve samasuse tingimusest, mida kohaldatakse üksnes konkurentsioiguses.
- 57 Euroopa Kohus ei järginud selles suhtes kohtujuristi seisukohta. Ta märkis väga selgelt, et „Euroopa Kohus on konkurentsioigust käsitlevates kohtuasjades selgitanud, et *ne bis in idem*-põhimõtte kohaldamine allub kolmele tingimusele: faktiliste asjaolude, rikkumise toimepannud isiku ja kaitstava õigushüve samasus“. Kui kohtujurist soovitas tal loobuda oma *ne bis in idem*'it puudutavast kohtupraktikast, mis varieerub olenevalt käsitletavast õigusvaldkonnast, keeldus

Euroopa Kohus sellest sõnaselgelt ning kinnitas uuesti, et konkurentsioiguses eeldab *ne bis in idem*'i põhimõte ikka kaitstava õigushüve samasust.

- 58 Ettepanekus, mille esitas kohtujurist Wahl kohtuasjas Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie, oli ta seisukohal, et „on keeruline leida häid põhjusi, miks peaks kolmeosalist kriteeriumi konkurentsioiguse kontekstis jätkuvalt kohaldama“ (kohtujurist Wahli ettepanek kohtuasjas Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie, C-617/17, EU:C:2018:976, punkt 45).
- 59 Käesoleval juhul tundub apellatsioonikohtule esmapilgul, et sanktsioon, mille reguleeriv asutus IBPT määras diskrimineerimiskeelu rikkumise eest, ei olnud ette nähtud samade tegude eest kui see, mille Belgia konkurentsiamet määras turgu valitseva seisundi kuritarvitamise eest.
- 60 Esmapilgul tundub olevat alust otsustada, et *ne bis in idem*'i põhimõtet ei peaks siin kohaldama, sest eri asutuste määratud eri sanktsioonid ei ole ette nähtud samade tegude ega samade tagajärgede eest ning et nagu komisjon märkis, tekib oht vähendada märkimisväärselt konkurentsioiguse kohaldamisala, kuna sellel on valdkondlike õigusnormidega võrreldes „horisontaalne mõõde“, ning kui esineb kattuvus ja kõigepealt kohaldatakse valdkondlikke õigusnorme, tekiks oht, et konkurentsioigus kaotab oma soovitud toime täielikult või vähemalt märkimisväärses ulatuses.
- 61 *Prima facie* on apellatsioonikohus seisukohal, et tuleb arvesse võtta õigushüvet, mida iga asjaomane õigusvaldkond kaitseb (õiguslikus mõttes *idem factum*), nagu kinnitab ka 14. veebruari 2012. aasta kohtuotsus Toshiba Corporation jt (C-17/10, EU:C:2012:72).
- 62 Ometi jagab apellatsioonikohus kahtlusi, mida kohtujurist TANCHEV väljendas ettepanekus, mille ta tegi kohtuasjas Marine Harvest:
- 63 „Täielikkuse pärast lisan, et eespool punktis 95 nimetatud tingimustest kolmanda, s.o kaitstava õigushüve samasuse asjakohasus on kahtluse alla seatud. Kohtupraktika kohaselt taotlevad ELi konkurentsieeskirjad ja liikmesriikide konkurentsieeskirjad „erinevaid eesmärke“ (vt 13. veebruari 1969. aasta kohtuotsus Wilhelm jt, 14/68, EU:C:1969:4, punkt 11) ning kaitsevad seepärast erinevaid õigushüvesid. Sellest järeldeb, et *ne bis in idem* põhimõte ei keela ühele ja samale ettevõtjale määrata eraldi karistusi ühelt poolt ELi konkurentsieeskirjade ja teiselt poolt liikmesriigi konkurentsieeskirjade rikkumise eest. Vaieldav on aga kaitstava õigushüve samasuse tingimus, kuna esiteks kohaldatakse seda tingimust ELis ainult konkurentsioiguses (vt kohtujurist Kokotti ettepanek kohtuasjas Toshiba Corporation jt, C-17/10, EU:C:2011:552, punkt 116 ja kohtujurist Campos Sánchez-Bordona ettepanek kohtuasjas Menci, C-524/15, EU:C:2017:667, punkt 27), ning teiseks on see vastuolus ELi ja liikmesriikide konkurentsieeskirjade üha suurema ühtlustumisega ja ELi konkurentsieeskirjade kohaldamise detsentraliseerumisega, mis on ette nähtud nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrusega (EÜ) nr 1/2003 [ELTL] artiklites [101 ja 102] sätestatud

konkurentsieeskirjade rakendamise kohta“ (kohtujurist Tanchevi ettepanek kohtuasjas Marine Harvest (C-10/18 P, EU:C:2019:795, punkt 95, 34. joonealune märkus).

- 64 Eeltoodut arvesse võttes peab apellatsioonikohus vajalikuks küsida Euroopa Kohtult, kuidas tõlgendada *ne bis in idem*'i põhimõtet konkurentsi valdkonnas. Tegemist on tõlgendusküsimusega, mis on liidu õiguse ühetaoliseks kohaldamiseks üldistes huvides, kuna küsimus, kas jätta 14. veebruari 2012. aasta kohtuotsuses Toshiba Corporation jt (C-17/10, EU:C:2012:72) toodud kolmas tingimus (kaitstava õigushüve samasus) konkurentsi valdkonnas alles, tekib tõenäoliselt sarnastel asjaoludel ka teistes liidu liikmesriikide kohtutes.

5. Eelotsuse küsimused

- 65 Apellatsioonikohus otsustab esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimused, mille pakkusid välja Euroopa Komisjon ja Belgia konkurentsiamet:

Esimene küsimus

Kas *ne bis in idem*'i põhimõtet, mida tagab harta artikkel 50, tuleb tõlgendada nii, et see ei takista liikmesriigi pädeval haldusasutusel Euroopa konkurentsioiguse rikkumise eest käesoleva juhtumi taolises olukorras – kus sama juriidiline isik on juba lõplikult õigeks mõistetud ja vabastatud trahvi tasumisest, mille oli talle postiõigusnormide väidetava rikkumise eest määranud riiklik postiteenistuse reguleerimisasutus seoses samade või sarnaste tegudega –, trahvi määrata, kui kaitstava õigushüve samasuse kriteerium ei ole täidetud, sest käesolev kohtuasi puudutab kahe eri õigusvaldkonna kahe eri õigusnormistiku kaht eri rikkumist?

Teine küsimus

Kas *ne bis in idem*'i põhimõtet, mida tagab harta artikkel 50, tuleb tõlgendada nii, et see ei takista liikmesriigi pädeval haldusasutusel Euroopa konkurentsioiguse rikkumise eest käesoleva juhtumi taolises olukorras – kus sama juriidiline isik on juba lõplikult õigeks mõistetud ja vabastatud trahvist, mille oli talle postiõigusnormide väidetava rikkumise eest määranud riiklik postiteenistuse reguleerimisasutus seoses samade või sarnaste tegudega –, trahvi määrata, kui *ne bis in idem*'i põhimõtte piirang on põhjendatud asjaoluga, et konkurentsi valdkonna õigusnormidel on täiendav üldhuvieesmärk, nimelt kaitsta ja säilitada moonutamata konkurentsisisüsteemi siseturul, ning need õigusnormid ei välju selle piirest, mis on nende õiguspärase eesmärgi saavutamiseks kohane ja vajalik; ja/või selleks, et kaitsta harta artikli 16 alusel teiste ettevõtjate ettevõtlusõigust ja -vabadust?